

УДК 17.023.32+124.5

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2023.2.8>**Соловйова Ірина Іванівна**

кандидат філософських наук,

доцент кафедри філософії

Одеського національного морського університету

вул. Мечнікова, 34, Одеса, Україна

orcid.org/0009-0008-1926-4758

СІМЕЙНІ ТА ПОЗАСІМЕЙНІ ЦІННОСТІ МЕТАМОДЕРНУ

В сучасних умовах питання інституційних змін сім'ї, протиріччя, викликані їх характером і негативною спрямованістю, набувають особливої актуальності. Це ставить складні завдання не тільки перед соціокультурною практикою, а й перед сучасним науковим знанням.

Глобальний характер сімейних змін і їх впливу на соціокультурні, соціопсихологічні, соціо-економічні та інші процеси в суспільстві пов'язаний, по-перше, з тим, що неефективне виконання соціальним інститутом сім'ї своїх специфічних функцій по народженню і соціалізації дітей набуло широкого поширення в суспільствах модерну і постмодерну, а звідси прагнення трансформувати суспільство в стан метамодерну в пошуку виходу з кризової ситуації. По-друге, при розрізненні конкретних форм інституційних змін сім'ї, скрізь невідповідність характеру і динаміки функціонування інституту сім'ї потребам і цілям розвитку цих суспільств. По-третє, падіння посередницької ролі інституту сім'ї посилює основне протиріччя сучасної епохи – протиріччя між особистістю і суспільством. Це одна з корінних причин розбалансованості світу, що таїть в собі загрозу соціальних катастроф.

*Оскільки сучасне суспільство перебуває у стані трансформації, певні класичні стабілізатори типу середнього класу зменшили свій вплив, а звідси розвиток стану кризи цілісності та соціальної ідентичності, що значно впливає на динаміку цінностей сімейної сфери. Це пов'язано з тим, що сім'я є первинним соціообразуючим інститутом суспільства. Вона забезпечує його просторово-часову безперервність через механізм соціобіологічного і соціокультурного відтворення виду *homo sapiens*, трансляцію і ретрансляцію соціального досвіду і культури майбутнім поколінням. Тим самим, сім'я виступає в якості фундаментального стабілізатора, що утримує соціум в стійкому стані. Будучи сукупним суб'єктом соціальної діяльності, сім'я служить своєрідним аттрактором сучасного соціального розвитку.*

У контексті розглянутої нами проблеми інституційні зміни сім'ї пов'язані, перш за все, з її соціокультурним змістом. Соціокультурний ракурс розгляду такого соціального інституту як сім'я, акцентує увагу на аналізі характеру змін ціннісних орієнтацій, що відносяться до сімейної сфери. Це дозволяє визначити не тільки сімейні та позасімейні ціннісні сучасного суспільства, а й їх функціонування в системному і позасистемному полі метамодерну.

Ключові слова: сім'я, цінність, сімейні цінності, позасімейні цінності, метамодерн, суперсистема, соціокультурне, соціокультурна адаптація.

Вступ. Сім'я є одним з найбільш універсальних і фундаментальних соціальних інститутів. Вчені вивчають сім'ю, аспекти сімейних і позасімейних відносин вже багато років. На жаль, не вдалося виробити єдиний підхід до методології аналізу даних проблем. На мій погляд, системний аналіз в цій області буде найбільш оптимальним, перш за все, в науковій площині соціальної філософії, яка надає простір для абстрактного дослідження та перспективу глобальної оцінки соціальної ситуації.

У сучасних умовах трансформації суспільства питання перетворення інституту сім'ї, що стоїть на фундаменті сімейних і позасімейних ціннісних орієнтацій, неодмінно будуть першостепенними.

Специфіка проблеми полягає не тільки в тому, щоб простежити зміну перерахованих вище ціннісних орієнтацій. З цим сьогодні досить непогано справляється соціологія. Необхідно

продемонструвати розуміння, творчий підхід до трансформації соціокультурного суспільства, показати можливості впливу державної і регіональної політики на депопуляцію і маргіналізацію сім'ї, подолати все зростаючу соціальну дезадаптацію сім'ї. На мій погляд, це є неможливим без врахування впливу на сімейні позасімейні цінності метамодерну як фактору розвитку сучасного суспільства та глоболокального соціокультурного процесу.

Об'єктом даного дослідження є інститут сім'ї.

Предметом – специфіка сімейних і позасімейних ціннісних орієнтацій метамодерну.

Мета роботи полягає в аналізі соціально-філософського контексту сімейних і позасімейних ціннісних орієнтацій, розкритті їх впливу на суспільство метамодерну.

Досягнення цієї мети передбачає реалізацію наступних **завдань**:

- виділити соціально-філософські аспекти інституту сім'ї в сучасному суспільстві;
- уточнити і вдосконалити понятійний апарат дослідження;
- проаналізувати взаємовплив сімейних і позасімейних ціннісних орієнтацій метамодерну;
- вивчити трансформацію сімейних і позасімейних ціннісних орієнтацій метамодерну

в сучасному українському суспільстві.

Методи дослідження. Робота спирається на загальнонаукові принципи пізнання суспільних явищ; діалектичний, системний, міждисциплінарний підходи; на методологічні положення і висновки, сформульовані в роботах вчених, що виходять з визнання кризи цінностей сімейного способу життя. На протязі роботи використані такі загальнофілософські методи як індукція, дедукція, метод сходження від конкретного до абстрактного.

Викладення основного матеріалу. Коли суспільство тільки народжувалося, людей пов'язували найбільше родинні узи, відносини сусідства. Індивідам вкрай важливо було відчувати спину один одного як опору у вкрай важкому житті. Тому Ф. Тьоніс називає суспільство, що базується на спорідненості і сусідстві, громадою [12, с. 45]. Проходить час, і населення значно збільшується, на роль основ буття народонаселення висуваються соціальні інститути і соціальні групи як фундамент життя суспільства, основа його розвитку і вдосконалення. Соціальні інститути регулюють життя суспільства, забезпечують відтворення соціальних зв'язків.

Одним з найважливіших соціальних інститутів була і залишається сім'я. На мій погляд, сім'я є одним з найбільш фундаментальних і універсальних соціальних інститутів. Будучи спочатку нестійкою, сім'я, з появою першої приватної власності стає не тільки суперсистемним, але і стабільним соціальним об'єднанням. Етимологічний прообраз сучасного терміну з'являється в Стародавньому Римі. Однак спочатку латинське слово «familia» перекладається як «сукупність належать одній людині рабів» [7, с. 60]. І вже значно пізніше в англійській мові вживається слово «family», яке в сучасній науці розуміється як «група людей, пов'язаних спорідненістю або подібними тісними узами, в якій дорослі беруть на себе відповідальність за турботу і виховання своїх справжніх або прийомних дітей» [7, с. 194].

Більшість сучасних вчених акцент при цьому роблять на поняття спорідненість, маючи на увазі його ключовим. Під спорідненістю мається на увазі «соціальний зв'язок, заснована на кровних шлюбних узах або встановлена в результаті усиновлення або удочеріння» [9, с. 580]. У той же час далеко не завжди враховуються специфічні особливості сім'ї як соціального інституту.

Слід зазначити, що необхідно розглядати сім'ю в двох контекстах, як: 1) соціальний інститут, що характеризується певними соціальними нормами, санкціями, зразками поведінки, правами і обов'язками, що регулюють відносини між подружжям, батьками і дітьми; 2) малу групу, засновану на шлюбі або кровній спорідненості, члени якої пов'язані спільністю побуту, взаємною відповідальністю і взаємодопомогою. Але багатогранність «сім'ї» на цьому не закінчується.

Якщо сучасне суспільство в більшості своїй в результаті глобалізації – відкрита соціальна система, то сім'я, на мій погляд, одночасно відкрита і закрита соціальна система. Відкриття кордонів, безумовно, призвело до більш складних сімей, заснованих на цінностях мультикультуралізму. У той же час сім'я, будучи малою соціальною групою, володіє власними, іноді відмінними від суспільства, характеристиками, нормами, соціальними законами, ціннісними

орієнтаціями. Одночасно сьогодні ми можемо спостерігати перехід від стабільного до постійно мінливого, трансформованого суспільства. Трансформація сім'ї носить набагато складніший характер. Перерахую тільки деякі з перетворень: збільшення кількості сімейних пар, котрі офіційно не реєструють свої відносини; збільшення бездітних і одnodітних сімей; збільшення кількості соціально-дезадаптованих і неповних сімей, що спричинило за собою маргіналізацію дітей; докорінна зміна сімейної ролівої структури, що виразилося в більшій рівноправності статей; трансформація побуту, що став найважливішою частиною нашого життя, безпосередньо впливає завдяки рекреації на кар'єру і благополуччя і так далі.

Таке різноманіття змушує до дослідження інституту сім'ї як складної системи, що впливає на розвиток всіх складових сучасного суспільства.

Положення ускладнюється тим, що фактично сучасне суспільство є складною глоболокальною суперсистемою, у якій глобальне та локальне існують поруч, тому й йдеться саме про суспільство метамодерну, що прагне до об'єднання протиріч модерну і постмодерну.

Не вдаючись в деталі виникнення терміну «метамодерн», зазначу, що соціально-філософське сутнісне розуміння даного явища виникає тільки в XXI столітті. Як мені видається, знаковою є стаття «Метамодернізм: короткий вступ» (Metamodernism: a Brief Introduction, 2015) Люка Тернера [13], який зауважує, що метамодерн відроджує загальні класичні концепції і універсальні істини, при цьому не повертаючись до «наївних ідеологічних позицій модернізму, перебуваючи в стані коливання між аспектами культур модернізму і постмодернізму» [13]. Метамодерн поєднує в собі освічену наївність, прагматичний ідеалізм і помірний фанатизм, коливаючись при цьому «між іронією і щирістю, конструкцією і деконструкцією, апатією і потягом» [13].

А ще раніше у 2013 році на сайті «дослідження метамодернізму», новозеландсько-австралійський музикант, композитор, письменник, поет і історик Гарі Форрестер (Gary Forrester) визначив наступні стісні характеристики метамодернізму:

1. Метамодернізм – це спосіб життя, а також спосіб мислення і почуттів, спосіб індивідуального і колективного буття і становлення.

2. Метамодернізм безсоромно повертається до модерністського пошуку сенсу, спільних зв'язків і цінностей, але через призму пізнання, перспективи, різноманітності, скептицизму постмодернізму.

3. Метамодернізм заснований на невинності, на благословеннях і мудрості кожної нової дитини, народженої в нас. Невинність – ось як починається життя в цьому світі.

4. У метамодернізмі немає догми, він не пов'язаний ні з якою конкретною релігійною вірою, національним кордонів або іншими штучними перешкодами між людьми. Він намагається визначити «найвищий загальний фактор» з різноманітності духовних виразів у часі та через штучні межі.

5. Метамодернізм передбачає відкритість до вразливості та випадкових помилок як очевидних ризиків у пошуках цінностей. Без ризиків немає можливості для зростання.

6. Метамодернізм передбачає пошук радості та плекання радості, коли вона знаходиться.

7. Метафора метамодернізму, яка визнає і поважає цінності і перспективи модернізму і постмодернізму, – це корабель, який ремонтують і оновлюють під час плавання, або палац, який постійно модернізується і робиться більш красивим і міцним.

8. Стати всім. Сама подорож так само важлива, як і будь-яке уявне місце призначення. І уявний пункт призначення незмінно «додому».

9. Метамодернізм заснований на передумові, що нас – всіх нас – об'єднує набагато більше, ніж розділяє. «Ми» не обмежується будь-якою статевою, релігійною чи етнічною приналежністю, здібностями чи віком. «Сама Земля і все, що вона містить, і все, що вона коли-небудь містила, і вся таємниця, яка завжди огортала її, – це «ми»».

10. Метамодернізм заснований на простому і дитячому довірі: усвідомленні, що існують такі речі, як істина і цінність, і що наше «я» може прокинутися до них.

11. Метамодернізм – це поточна ітерація вічного пошуку існування та прояву любові у всіх її формах [8].

У 2017 році вийшла колективна монографія «Метамодернізм: історичність, афект і глибина після постмодернізму» під редакцією Р. ван ден Аккера, Елісон Гіббонс і Т. Вермелена [10]. Структура збірника статей складається з трьох розділів: «Історичність. Афект. Глибина» і відображає висловлювання Джеймсона про постмодернізм, який характеризувався ним ослабленням історичності, згасанням афекту і відсутністю глибини.

Не вдаючись в детальний аналіз цих цікавих специфікацій модерну, що не являється ціллю тієї наукової роботи, зазначу, що для мене метамодерн – це глоболокальний соціокультурний процес, що характеризується коливаннями між двома протилежностями (модерн і постмодерн) і відображає всю багатовекторну складність сучасного мультикультурного суспільства.

Мною навмисне не згадано, що ми маємо справу з соціальною системою. Розвиток ситуації в світі показує, що такі складні взаємодії, з якими ми стикаємося сьогодні, необхідно аналізувати, враховуючи соціокультурні складові. Ще П. Сорокін відзначав існування «соціокультурних систем» і «суперсистем культур» [11]. Як мені здається, настала пора говорити про соціокультурні суперсистеми як основу розвитку сучасного суспільства.

Ряд вчених використовують навіть терміни «суперсистема», «соціокультурна суперсистема», застосовуючи їх до вчення Питирима Олександровича Сорокіна про соціальну і культурну динаміку. На жаль, це не зовсім вірно. Так, суперсистема – це «по П. Сорокіну – соціокультурна система найвищого рівня, сфера дії якої поширюється на багато суспільств» [11, с. 351]. Але в своїй монографії П. Сорокін такого визначення не дає, а умоглядна трактування авторського колективу вимагає пояснень їх точки зору. Одночасно з вищенаведеним твердженням в сучасному науковому знанні вважається, що існує «більш широка культурна єдність, позначена П. Сорокіном як *соціокультурні суперсистеми*, які розрізняються залежно від характеру своїх основних цінностей» [1, с. 33]. Змушена повторитися, що тут також дається умоглядне трактування, що не підтверджується першоджерелом.

У сучасній науці поняття «суперсистема» аналізується в контексті об'єднання «безлічі подібних систем зі схожими характеристиками» [6]. При цьому елементи суперсистеми можуть бути взаємозамінні, мати різні зв'язки один з одним, визначати термін життя суперсистеми. А «суперсистема може виступати в ролі середовища для системи» [6].

У той же час соціокультурне розуміється мною як «особлива тотальна і органічна взаємодія, а часто і нерозчленована єдність «соціального» і «культурного», яке виражається в всеосяжності «соціального» «культурним» «просякнутості» і «вбудованості» «культурного» в «соціальне», яке категоріально розкривається в соціокультурній реальності в ступені гармонійності, взаємини «культурного» і «соціального», протиріччя між ними і є єдністю соціально-уреченого і ідеального (штучної, артефактованої культури), а визначення в показниках взаємодії між ними джерелом змін, а значить більш важливою ознакою культурного потенціалу суспільства, якісним його (суспільства) визначенням» [2, с. 38]. Для дослідників методологічно важливо бачити, що в соціокультурному проявляється взаємодія між індивідами і групами, яке передбачає пропорційність і єдність норм, цінностей та інших інтерналізованих ними певних соціальних структур, в яких ці норми і цінності проявляються.

Тому я розумію соціокультурну суперсистему як соціокультурне середовище із багатоконпонентною функціональною базою, яка ґрунтується на нерозчленованій єдності соціального і культурного та постійної взаємодії культурного і соціального як необхідних елементів соціалізації особистості.

І сім'я якраз є однією з таких соціокультурних систем. Мені здається справедливо буде аналізувати сім'ю, маючи на увазі, що вона є соціальною культурною суперсистемою, що займає унікальну позицію між індивідумом і суспільством, що характеризується сукупністю цінностей, ціннісних орієнтацій, норм, санкцій, соціальних законів і зразків поведінки, що регламентують відносини між подружжям, батьками і дітьми, другими родичами, і виконує в найбільшій функції соціалізації.

Соціалізація найбільш активно зазвичай відбувається саме в сім'ї. Причому, на мою думку, якщо сім'я носить позитивний характер для суспільства: вважає основоположними загальнолюдські цінності; націлена на ідеї краси, добра; прагне орієнтувати на категоричний імператив

І. Канта в своїй поведінці і ставленні до дійсності; – то її вплив на особистість не обмежується первісної соціалізацією, а високоактивно здійснюється протягом усього життя людини. І значення культури тут буде визначальним. Культурні групи та сім'ї пристосовуються до середовища в умовах конкуренції. Щоб зайняти більше високе місце в соціальній ієрархічній драбині дитині необхідно вивчити і зрозуміти якомога більше засобів культури, понять механізми соціальної культурної адаптації. І сім'я буде тут першим помічником. Це тим більш значуще у сучасній соціокультурній ситуації метамодерну, коли сімейні та позасімейні цінності трансформуються, а, частково, і флюктууються. Тому соціокультурна адаптація саме в метамодерні є особливо значущою.

Позитивність соціокультурної адаптації знаходиться в прямій залежності від аналізу впливу сімейних і позасімейних цінних орієнтацій на соціокультурні проблеми сім'ї. Виділення сімейних і позасімейних цінних орієнтацій зроблено мною на підставі розуміння ролі суспільства, соціальних груп та інших соціальних інститутів в житті сім'ї.

Життя сім'ї залежить від освіти, економіки, політики, релігії, впливу виробничих відносин, кількості дітей і ще багатьох-багатьох інших особливостей. Тому в сучасному суспільстві первісне значення має ціннісна орієнтація сім'ї. Ціннісна проблематика займає одне з головних місць в різних дослідженнях. Моя увага спрямована на соціально-філософський контекст сімейних і позасімейних цінних орієнтацій, так як тільки в рамках соціальної філософії можливе отримання цілісного погляду на цю проблему.

Численні факти і дані наукових досліджень свідчать про те, що в даний час значення сім'ї, як на інституційному, так і на груповому, особистісному рівнях неухильно знижується. Сім'я як соціальний інститут перестає виконувати свої основні функції, які перехоплюються іншими соціальними інститутами.

Відбувається руйнування колишньої системи ціннісно-нормативної регуляції соціальної поведінки, відмирають ті найважливіші екзистенційні цінності, які протягом тисячоліть забезпечували стійке самозбереження і ефективне функціонування суспільства. На особистісному рівні ціннісна криза сім'ї як соціального інституту знаходить своє вираження в зміні структури ціннісних орієнтацій особистості, зростають її позасімейні орієнтації на шкоду сімейним, при цьому протидія між сімейними та позасімейними ціннісними орієнтаціями в сучасному суспільстві тільки наростає.

У зв'язку з цим необхідно розширення глибоких досліджень сімейних і позасімейних цінностей, а також вдосконалення вже існуючих. Вивчення ціннісних орієнтацій сім'ї, в контексті сучасного українського соціуму, де відбувається постійна трансформація, набуває особливої актуальності, оскільки сприяє кращому розумінню механізмів формування системи ціннісних орієнтацій суспільства в цілому.

При аналізі цінності як соціально-філософського терміну мені видається важливим виділення її духовної складової. Тому найбільш доцільніше можна назвати визначення цінності як духовного «формування, існуючого через моральні та естетичні категорії теоретичної системи, утопічні образи, суспільні ідеали та ін. і виступає критерієм оцінки дійсності людиною і джерела смислоутворюючої основи людського діяння» [5, с. 651]. Причому абсолюту «цінність» задають як одну з можливих граничних рамок соціальної активності особистості. Для мене ближче значущий підхід розуміння цінності, представлений в роботах Ф. Адлера, М. Вебера, Ф. Знанецкого, Ч. Морріса, У. Томаса та інших, відповідно до якого цінність розглядається як відношення значущості об'єктів соціального і природного світу для суб'єкта соціальної практики (індивіда, колективу, суспільства). В цілому слід зазначити, що трактування цінності з позиції критерію значущості представляється мені найбільш обґрунтованою, оскільки в даному контексті найбільш чітко проявляється залежність цінності від властивостей як суб'єкта, так і об'єкта. Беручи до уваги вищезазначене, цінності можна розуміти як предмети і явища навколишнього світу (або їх властивості), що володіють значимістю при здійсненні практичної діяльності суб'єкта, задоволенні його потреб і реалізації його інтересів, а також для його соціального самоствердження.

Вибір соціально значущих об'єктів, які в результаті оцінки їх важливості отримують для суб'єкта статус цінності, здійснюється за допомогою орієнтації. Отже, ціннісна орієнтація – це соціальні цінності, які особистість поділяє, це соціальні цінності, що виступають в якості цілей життя і основних засобів їх досягнення, що є найважливішим фактором, регулює, детермінує мотивацію особистості та її поведінку. Зважаючи на численність соціальних статусів і соціальних ролей у особистості виділяються різні ціннісні орієнтації. Ціннісні орієнтації є продуктом соціалізації індивідів і формуються зазвичай в перші роки життя (приблизно до шістнадцяти років). Тому значення первинної соціалізації важко переоцінити.

У ситуації морального вибору ціннісні орієнтації будуть фундаментальними критеріями прийняття особистістю життєво важливих рішень. Ціннісні орієнтації являють собою досить стабільні, але, в той же час, схильні до змін, освіти. Отже, для будь-якого соціуму характерний процес трансформації ціннісних орієнтацій. Основним джерелом цих змін при переході від традиційного до сучасного трансформується суспільству став науково-технічний прогрес в кінці ХХ століття, що дозволив зробити ривок в постіндустріальне майбутнє. Зміна технологічних способів виробництва, послідовно відбувається в ході суспільного розвитку, характеризується глибокими та якісними трансформаціями не тільки в економічній, але і в соціальній структурі суспільства, і, відповідно, в структурі його ціннісних орієнтацій.

Треба звернути особливу увагу на трансформацію сімейних та позасімейних цінностей в сучасному українському суспільстві, коли за часи російської агресії ми спостерігаємо значні зміцнення відносин як між членами сім'ї, так і між сім'єю та державою. Саме у сучасності, коли «соціокультурними складовими російської агресії є не тільки війна, терор, вбивства» [3, с. 30], а й прагнення знищити український народ та демократичне суспільство, яке українці створюють, особливо важливим є метамодерне розуміння всесвіту. Українське суспільство, розвиваючись у всесвіті, демонструє у сьогоднішні вміння успішної соціокультурної адаптації, завдяки розвиненим сімейним та позасімейним цінностям.

Висновки. Вивчаючи співвідношення сімейних і позасімейних ціннісних орієнтацій в сучасному суспільстві метамодерну, ми з'ясували, що, незважаючи на те, що сім'я залишається важливою соціальною цінністю, її роль в суспільстві метамодерну істотно трансформується і більшість народонаселення все більше повертає гармонійний баланс сімейних і позасімейних цінностей. Головною причиною даного факту є складні соціокультурні суперсистеми, що дозволяють розширювати можливості соціалізації та соціокультурної адаптації. Саме успішна трансформація сімейних та позасімейних цінностей у сучасному українському суспільстві дозволяє українському народу з успіхом протистояти російській агресії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болотова В. О. Соціологія культури : конспект лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія». Харків : НТУ«ХП», 2017. 104 с.
2. Борінштейн Є. Р. Особливості соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства. Одеса : Астропринт, 2006. 400 с.
3. Борінштейн Є. Р. Соціокультурні складові російської агресії. У пошуку нових сенсів полікультурного світу. *Повоєнний діалог культур* : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Київ, 2–3 лютого) / упоряд. В.П.Дячук. Київ : НАКККиМ, 2023. С. 29–31.
4. Основи римського приватного права : навчально-методичний посібник / за ред. Є. О. Хари-тонова. Одеса : Фенікс, 2019. 296 с.
5. Філософський словник соціальних термінів / під заг. ред. В. П. Андрущенка. Харків : «Корвін», 2002. 672 с.
6. Що таке Suprasystem? Найбільш актуальні функції... URL: <http://www.ua.thpanorama.com/articles/cultura...suprasistema...> (дата звернення: 14.04.2023).
7. Jary David, JaryJulia. Dictionary of Sociology. Harper Collins Publishers, 1991–1995. In 2 volumes. V.2. 528 p.
8. Forrester G. Exploring metamodernism. URL: <http://www.metamodernism.wordpress.com...> (дата звернення: 14.04.2023).
9. Macionis John. Sociology. 14th edition, Pearson Prentice Hall, 2012. 716 p.

10. Robin van den Akker, Alison Gibbons, and Timotheus Vermeulen (review). Rowman & Littlefield International, 2017. 245 p.
11. Sorokin P. Social and cultural dynamics: a study of change in major systems of art, truth, ethics, law and social relationships. London : Owen, 1959. 750 p.
12. Tönnies F. Gemeinschaft und Gesellschaft: Grundbegriffe der Reinen Soziologie (Classic Reprint) (German Edition) Paperback. August 24, 2018. 270 p.
13. Turner, L. (2015) Metamodernism: A Brief Introduction. URL: <http://www.metamodernism.com/2015/01/12/metamodernism-a-brief-introduction/> (дата звернення: 14.04.2023).

REFERENCES

1. Bolotova V.O. (2017). Sotsiologhiia kultury: konspekt lektsii dlia studentiv spetsialnosti 054 «Sotsiologhiia». [Sociology of culture: lecture notes for students of specialty 054 "Sociology"]. Kharkiv: NTU«KhPI». 104 s. [in Ukrainian].
2. Borinshtein Ye. R. (2006). Osoblyvosti sotsiokulturnoi transformatsii suchasnoho ukrainskoho suspilstva. [Features of sociocultural transformation of modern Ukrainian society]. Odesa: Astroprynt. 400 s. [in Ukrainian].
3. Borinshtein Ye. R. (2023) Sotsiokulturni skladovi rosiiskoi ahresii. U poshuku novykh sensiv polikulturnoho svitu. [Sociocultural components of Russian aggression. In search of new meanings of the multicultural world.]. Povoiennyi dialoh kultur: materialy Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 2–3 liutoho) / uporiad. V.P.Diachuk. Kyiv: NAKKKiM. S. 29–31. [in Ukrainian].
4. Osnovy rymaskoho pryvatnoho prava: navchalno-metodychnyi posibnyk. [Fundamentals of Roman private law: an educational and methodological guide]. (2019). / za red. Ye. O. Kharytonova. Odesa: Fenik. 296 s. [in Ukrainian].
5. Filosofskyi slovnyk sotsialnykh terminiv. [Philosophical Dictionary of social terms]. (2002) / pidzah. red. V.P.Andrushchenka. Kharkiv: «Korvin». 672 s. [in Ukrainian].
6. Shcho take Suprasystem? Naibilsh aktualni funktsii... [What is a Supersystem? The most relevant functions...]. (2023). URL: <http://www.ua.thpanorama.com/articles/cultura...suprasistema...> (data zvernennia: 14.04.2023). [in Ukrainian].
7. Jary David, Jary Julia. Dictionary of Sociology. Harper Collins Publishers, 1991–1995. In 2 volumes. V.2. 528 p.
8. Forrester G. Exploring metamodernism. URL: <http://www.metamodernism.wordpress.com...> (date of application: 14.04.2023).
9. Macionis John. Sociology. 14th edition, Pearson Prentice Hall, 2012. 716p.
10. Robin van den Akker, Alison Gibbons, and Timotheus Vermeulen (review). Rowman & Littlefield International, 2017. 245 p.
11. Sorokin P. Social and cultural dynamics: a study of change in major systems of art, truth, ethics, law and social relationships. London: Owen, 1959. 750 p.
12. Tönnies F. Gemeinschaft und Gesellschaft: Grundbegriffe der Reinen Soziologie (Classic Reprint) (German Edition) Paperback. August 24, 2018. 270 p.
13. Turner, L. (2015) Metamodernism: A Brief Introduction. URL: <http://www.metamodernism.com/2015/01/12/metamodernism-a-brief-introduction/> (date of application: 14.04.2023).

Solovyova Irina Ivanivna

Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor at the Department of Philosophy
Odessa National Maritime University
34, Mechnikova str., Odesa, Ukraine
orcid.org/0009-0008-1926-4758

FAMILY AND NON-FAMILY VALUES OF METAMODERN

In modern conditions, the issues of institutional changes in the family, contradictions caused by their nature and negative orientation, become particularly relevant. This poses complex challenges not only to sociocultural practice, but also to modern scientific knowledge.

The global nature of family changes and their impact on sociocultural, sociopsychological, socioeconomic and other processes in society is connected, firstly, with the fact that the inefficient performance by the social institution of the family of its specific functions for the birth and socialization of children has become widespread in modern and postmodern societies, and hence the desire to transform society into a state of metamodern in search of a way out of the crisis situation. Secondly, when distinguishing specific forms of institutional changes in the family, there is a discrepancy between the nature and dynamics of the functioning of the family institution and the needs and development goals of these societies. Third, the decline in the intermediary role of the family institution reinforces the main contradiction of the modern era – the contradiction between the individual and society. This is one of the root causes of the world's imbalance, which is fraught with the threat of social disasters.

Since modern society is in a state of transformation, some classical stabilizers of the middle class type have reduced their influence, and hence the development of a state of crisis of integrity and social identity, which significantly affects the dynamics of family values. This is due to the fact that the family is the primary socio-forming institution of society. It ensures its spatial and temporal continuity through the mechanism of sociobiological and sociocultural reproduction of the species homo sapiens, translation and retransmission of social experience and culture to future generations. Thus, the family acts as a fundamental stabilizer that keeps society in a stable state. Being an aggregate subject of social activity, the family serves as a kind of attractor of modern social development.

In the context of the problem we are considering, institutional changes in the family are primarily related to its socio-cultural content. The sociocultural perspective of considering such a social institution as the family focuses on analyzing the nature of changes in value orientations related to the family sphere. This makes it possible to determine not only the family and non-family values of modern society, but also their functioning in the systemic and non-systemic field of metamodern.

Key words: family, value, family values, extra-family values, metamodern, supersystem, sociocultural, sociocultural adaptation.